

redakcja naukowa

Marcin Śliwka
Monika Urbaniak

Prowadzenie dokumentacji medycznej

Aspekty prawne oraz zarządcze

2. wydanie

Wolters Kluwer

redakcja naukowa
Marcin Śliwka
Monika Urbaniak

Prowadzenie dokumentacji medycznej

Aspekty prawne oraz zarządcze

2. wydanie

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 czerwca 2018 r.

Wydawca
Izabella Małecka

Redaktor prowadzący
Joanna Otówek

Opracowanie redakcyjne i łamanie
Violet Design Wioletta Kowalska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a lowercase, serif font with a small heart above the 'i'. Below the text are three wavy horizontal lines.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-972-0
2. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	11
----------------------------	-----------

WSTĘP	13
--------------------	-----------

Marcin Śliwka, Monika Urbaniak

CZĘŚĆ PIERWSZA

ZARZĄDCZE ASPEKTY PROWADZENIA DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ

ROZDZIAŁ I

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W PODMIOTACH LECZNICZYCH	17
--	-----------

Grzegorz Łosik, Krzysztof Łyskawa

1. Wprowadzenie	17
2. Metody zarządzania ryzykiem	19
3. Skuteczne zarządzanie ryzykiem	21
4. Podsumowanie	25

ROZDZIAŁ II

STARANNE PROWADZENIE DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ

JAKO ELEMENT ZARZĄDZANIA RYZYKIEM	26
--	-----------

Anita Gałęska-Śliwka, Marcin Śliwka

1. Wprowadzenie	26
2. Ryzyko prawne prowadzenia działalności leczniczej	27
3. Dokumentacja medyczna jako element wpływający na proces zarządzania ryzykiem w działalności medycznej	35
4. Podsumowanie	39

ROZDZIAŁ III

DOKUMENTACJA MEDYCZNA W ŚWIETLE AKREDYTACJI SZPITALI	41
---	-----------

Rafał Staszewski, Szczepan Cofta, Anna Ruszczak

1. Wprowadzenie	41
2. Jakość w medycynie – znaczenie akredytacji	41
3. Rola dokumentacji medycznej	42
4. Standardy akredytacyjne a obowiązujące przepisy prawa w zakresie dokumentacji medycznej	43

5. Zarządzanie dokumentacją medyczną	51
6. Zgoda pacjenta	52
7. Najczęstsze błędy popełniane przez podmioty lecznicze	53
8. Podsumowanie	54

ROZDZIAŁ IV

OCENA RYZYKA W UBEZPIECZENIACH DZIAŁALNOŚCI LECZNICZEJ

– ZNACZENIE DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ	55
--	----

Piotr Daniluk

1. Wprowadzenie	55
2. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej podmiotu leczniczego	55
3. Znaczenie dokumentacji medycznej	56
4. Specyfika audytów ubezpieczeniowych w obszarach dotyczących dokumentacji medycznej	60
5. Podsumowanie	70

CZĘŚĆ DRUGA

PRAWA PACJENTA A DOKUMENTACJA MEDYCZNA

ROZDZIAŁ V

PRAWO DO PRYWATNOŚCI W KONTEKŚCIE DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ.

PRAKTYKA ORZECZNICZA EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA	73
---	----

Agata Wnukiewicz-Kozłowska

1. Wprowadzenie	73
2. Konstrukcja i zakres prawa do prywatności w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	74
3. Prywatność pacjenta a dokumentacja medyczna	76
3.1. Ochrona prawna treści dokumentacji medycznej – podstawowe zasady	76
3.2. Poufność dokumentacji	77
3.3. Dostęp do dokumentacji	81
4. Podsumowanie	85

ROZDZIAŁ VI

UDOSTĘPNIANIE DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ ZAKŁADOM UBEZPIECZEŃ	87
---	----

Grzegorz Łosik

1. Wprowadzenie	87
2. Przesłanki i zakres udostępniania informacji oraz dokumentacji medycznej zakładom ubezpieczeń	88
3. Zakres informacji żądanych przez zakład ubezpieczeń	89
4. Forma zgody	91
5. Wystąpienie zakładu ubezpieczeń	92
6. Odpowiedź podmiotu prowadzącego działalność leczniczą	94
7. Formy udostępnienia dokumentacji medycznej	96
8. Odpłatność za udostępnianie dokumentacji medycznej	97
9. Jakość dokumentacji medycznej	99
10. Wnioski	100

ROZDZIAŁ VII**DOKUMENTACJA MEDYCZNA PO ŚMIERCI PACJENTA** ..... 102*Kamila Cal-Calko*

1. Wprowadzenie 102
2. Ochrona informacji o stanie zdrowia 104
3. Tryb udostępniania dokumentacji medycznej. Forma i czas obowiązywania upoważnienia 108
4. Forma i czas udostępnienia dokumentacji medycznej po śmierci pacjenta 112
5. Zakres przedmiotowy i podmiotowy prawa do dokumentacji medycznej 115
6. Podsumowanie 118

ROZDZIAŁ VIII**ZGODA PACJENTA – IMPLIKACJE DOWODOWE** ..... 120*Małgorzata Świdorska, Natalia Karczewska-Kamińska*

1. Wprowadzenie 120
2. Ciężar dowodu 121
3. Wymóg formy pisemnej 126
4. Formularze zgody pacjenta 128

CZĘŚĆ TRZECIA**DOWÓD Z DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ W POSTĘPOWANIU SĄDOWYM
ORAZ PRZED WOJEWÓDZKIMI KOMISJAMI DO SPRAW ORZEKANIA
O ZDARZENIACH MEDYCZNYCH****ROZDZIAŁ IX****UWAGI O CIĘŻARZE DOWODU W PROCESACH MEDYCZNYCH** ..... 139*Beata Janiszewska*

1. Pojęcie ciężaru dowodu w rozumieniu materialnym 139
2. Pojęcie ciężaru dowodu w rozumieniu formalnym 142
3. Dowód główny, dowód przeciwny i dowód przeciwieństwa 143
4. Trudności dowodowe w sprawach medycznych 147
5. Współczesne uwarunkowania dowodzenia w procesach medycznych 150
6. Wnioski odnoszące się do stosowania art. 6 k.c. 152
7. Proceduralne aspekty dowodzenia 154

ROZDZIAŁ X**POSTĘPOWANIE PRZED WOJEWÓDZKIMI KOMISJAMI
DO SPRAW ORZEKANIA O ZDARZENIACH MEDYCZNYCH** ..... 156*Kinga Bączyk-Rozwadowska*

1. Uwagi wprowadzające 156
2. Komisje wojewódzkie do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych 159
3. Procedury kompensacyjne 163
  - 3.1. Postępowanie przed wojewódzkimi komisjami ds. orzekania o zdarzeniach medycznych 163
  - 3.2. Oferta odszkodowania i konsekwencje jej złożenia 175

4. Postać i zakres odszkodowania	179
5. Podsumowanie	181

ROZDZIAŁ XI

DOWÓD Z DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ W POSTĘPOWANIU PRZED WOJEWÓDZKĄ KOMISJĄ DO SPRAW ORZEKANIA

O ZDARZENIACH MEDYCZNYCH	185
--------------------------------	-----

Tamara Zimna

1. Wprowadzenie	185
2. Szczególna moc dowodowa dokumentacji medycznej	186
3. Udostępnienie dokumentacji medycznej w postępowaniu przed komisją	187
4. Nieczytelność dokumentacji medycznej	189
5. Niewłaściwa autoryzacja wpisów w dokumentacji medycznej	190
6. Braki w dokumentacji medycznej	191
7. Ograniczenia dowodowe w postępowaniu przed komisją	193
8. Właściwość orzecznicza komisji wojewódzkiej	194
9. Dopuszczalność złożenia wniosku	197
10. Dowód z okoliczności faktycznych przebiegu leczenia w szpitalu	198
11. Dowód z następstw leczenia w szpitalu	200
12. Podsumowanie	202

ROZDZIAŁ XII

DOKUMENTACJA MEDYCZNA A DOWÓD Z OPINII BIEGŁEGO	204
---	-----

Barbara Świątek

1. Wprowadzenie	204
2. Nieprawidłowości w prowadzeniu dokumentacji medycznej	207
3. Metodyka wykorzystywania dokumentacji medycznej	213
4. Podsumowanie	214

ROZDZIAŁ XIII

WIARYGODNOŚĆ DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ – ASPEKTY KARNOPRAWNE ORAZ KRYMINALISTYCZNE .....

215

Karol Śliwka

1. Wprowadzenie	215
2. Specyfika pracy specjalisty medycyny sądowej	215
3. Obserwacje praktyczne	218
4. Podsumowanie	226

ROZDZIAŁ XIV

PRAWNE ASPEKTY ELEKTRONICZNEJ DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ	227
--	-----

Monika Urbaniak

1. Wprowadzenie	227
2. Pojęcie i obowiązek prowadzenia elektronicznej dokumentacji medycznej	228
3. Rodzaje elektronicznej dokumentacji medycznej	231
4. Podsumowanie	236

ROZDZIAŁ XV**ELEKTRONICZNA DOKUMENTACJA MEDYCZNA A PRAWA PACJENTA** ..... 237*Juliusz Szewczyk*

1. Wprowadzenie 237
2. Krajowe źródła praw pacjenta 237
3. Podstawy prawne implementacji EDM do polskiego systemu ochrony zdrowia 238
4. Elektroniczna dokumentacja medyczna a prawo pacjenta do świadczeń zdrowotnych 240
5. Elektroniczna dokumentacja medyczna a prawo pacjenta do informacji i prawo do wyrażenia zgody na udzielenie świadczenia zdrowotnego 244
6. Elektroniczne dane medyczne a prawo pacjenta do tajemnicy informacji z nim związanych 245
7. Elektroniczna dokumentacja medyczna a prawo pacjenta do dokumentacji medycznej 247
  - 7.1. Elektroniczna dokumentacja medyczna a prawa pacjenta w kontekście prawa do ochrony danych osobowych 248
  - 7.2. Elektroniczna dokumentacja medyczna a zgoda pacjenta w kontekście prawa do ochrony danych osobowych 259
8. Podsumowanie 260

ROZDZIAŁ XVI**ELEKTRONICZNA RECEPТА W UJĘCIU TRANSGRANICZNYM** ..... 261*Lucyna Łuczak-Noworolnik*

1. Wprowadzenie 261
2. Elektroniczna recepta w Polsce 263
3. Uwarunkowania prawne elektronicznej recepty transgranicznej 268
4. Wnioski końcowe 271

ZAKOŃCZENIE ..... 273*Marcin Śliwka, Monika Urbaniak***ZAŁĄCZNIKI****WZORCOWE FRAGMENTY DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ** 277

- Wzór nr 1. Wywiad i badanie przedmiotowe – część wspólna dla wszystkich oddziałów 277
- Wzór nr 2. Formularz zgody na znieczulenie ogólne 281
- Wzór nr 3. Karta profilaktyki przeciwwakrzepowej 286
- Wzór nr 4. Karta oceny bólu 287
- Wzór nr 5. Zawartość historii choroby oddziału chirurgii onkologicznej 290
- Wzór nr 6. Wniosek o dostęp do danych osobowych/udostępnienie dokumentacji medycznej 291

AUTORZY 293

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- EKPC** – europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- pr. farm.** – ustawa z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2017 r. poz. 2211 ze zm.)
- RODO** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1)
- r.r.d.** – rozporządzenie Ministra Zdrowia z 9.11.2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz.U. poz. 2069)
- u.d.l.** – ustawa z 15.04.2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 160 ze zm.)
- u.d.u.r.** – ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 999 ze zm.)
- u.p.p.** – ustawa z 6.11.2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2017 r. poz. 1318 ze zm.)
- u.u.z.i.e.** – ustawa z 5.09.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz.U. poz. 1579 ze zm.)
- u.s.i.o.z.** – ustawa z 28.04.2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia (Dz.U. z 2017 r. poz. 1845 ze zm.)
- u.z.l.l.d.** – ustawa z 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. z 2018 r. poz. 617 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

Dz.U.	- Dziennik Ustaw
Dz.U. RP	- Dziennik Ustaw (1919–1952)
GSP	- Gdańskie Studia Prawnicze
OSA	- Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Karna
OSNC-ZD	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna. Zbiór Dodatkowy
OSP	- Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	- Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiM	- Prawo i Medycyna
PiP	- Państwo i Prawo
PS	- Przegląd Sądowy

Inne

BGH	- Bundesgerichtshof (Niemiecki Sąd Najwyższy)
CSIOZ	- Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia
CMJ	- Centrum Monitorowania Jakości
ETPC	- Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu
GIODO	- Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
IODO	- inspektor ochrony danych osobowych
MZ	- Minister Zdrowia
NFZ	- Narodowy Fundusz Zdrowia
NIK	- Najwyższa Izba Kontroli
NSA	- Naczelny Sąd Administracyjny
OIOM	- oddział intensywnej opieki medycznej
OIT	- oddział intensywnej terapii
PTG	- Polskie Towarzystwo Ginekologiczne
SA	- sąd apelacyjny
SN	- Sąd Najwyższy
SOR	- szpitalny oddział ratunkowy
SPZOZ	- samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej
WHO	- World Health Organization (Światowa Organizacja Zdrowia)
WSA	- wojewódzki sąd administracyjny

WSTĘP

Niniejsze opracowanie obejmuje większość aspektów związanych z prowadzeniem oraz udostępnianiem dokumentacji medycznej. Poruszana problematyka jest wielopłaszczyznowa i pozostaje w sferze zainteresowania wielu podmiotów występujących na szeroko rozumianym rynku usług zdrowotnych. Ambicją autorów jest wyjście poza *stricte* naukowe podejście do omawianej tematyki oraz wskazanie, również w drodze kazuistycznej oraz tabelarycznej, na praktyczne implikacje związane z prowadzeniem, udostępnianiem oraz analizą dokumentacji medycznej.

Tradycyjnie dokumentacja medyczna, pozostając w sferze zainteresowań osób wykonujących zawody medyczne, służyła celom diagnostyczno-terapeutycznym. Pierwotnie była ona traktowana jako prywatne zapiski lekarskie. Z biegiem lat sytuacja uległa zmianie. Poza zadaniami medycznymi pojawiają się wyzwania związane ze spełnieniem wymogów formalnoprawnych, rozliczeniowych oraz z ochroną przed roszczeniami odszkodowawczymi. Staranne prowadzenie dokumentacji medycznej umożliwia wreszcie podjęcie działań zarządczych, w tym tych z zakresu szeroko rozumianego zarządzania ryzykiem, oraz pośrednio wpływa na relacje łączące podmiot leczniczy z zakładami ubezpieczeń w ramach zawieranych umów ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. W związku z nowym systemem rozliczeń z Narodowym Funduszem Zdrowia palącą kwestią stały się wyzwania certyfikacyjne. Dokumentacja w podmiocie ubiegającym się o uzyskanie certyfikatu akredytacyjnego Centrum Monitorowania Jakości musi spełniać dodatkowe, wyższe kryteria, co niewątpliwie stanowi wyzwanie dla osób przygotowujących placówkę medyczną do tego procesu, ale również dla samych wizytatorów.

Z perspektywy prawnika obsługującego szpital lub pacjenta występującego z roszczeniem odszkodowawczym dokumentacja medyczna stanowi podstawowy materiał dowodowy. Umiejętność analizy danych medycznych, łączenia ich z przesłankami odpowiedzialności cywilnej/karnej jest zadaniem niełatwym, nawet dla osób od lat specjalizujących się w tej problematyce. Zasadniczego znaczenia nabierają tematy oceny wiarygodności dokumentacji medycznej, jej czytelności, chronologii itp. Osobnym zagadnieniem pozostaje reakcja sądu na braki w tej materii, konieczność rozważenia sięgnięcia po domniemania faktyczne czy dowody *prima facie*.

Powyższe tematy zostaną omówione w czterech częściach niniejszego opracowania poświęconych odpowiednio: zarządczym aspektom prowadzenia dokumentacji medycznej, prawom pacjenta, dowodom z dokumentacji medycznej w postępowaniu sądowym oraz przed wojewódzkimi komisjami do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych, a także elektronicznej dokumentacji medycznej.

Część pierwsza

**ZARZĄDCZE ASPEKTY PROWADZENIA
DOKUMENTACJI MEDYCZNEJ**

Rozdział I

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W PODMIOTACH LECZNICZYCH

1. Wprowadzenie

W chwili obecnej coraz częściej podstawowe cele przedsiębiorstw takie jak minimalizacja kosztów działalności przy założonym poziomie przychodów z prowadzonej działalności oraz maksymalizacja przychodów przy założonym poziomie kosztów, zastępowane są innymi, np.: maksymalizacją zysku, maksymalizacją sprzedaży, przetrwaniem, osiągnięciem satysfakcjonującego poziomu zysku, osiągnięciem założonego udziału w rynku czy maksymalizacją wartości przedsiębiorstwa. Zjawisko zmienności czy raczej ewolucji celów funkcjonowania odnosi się nie tylko do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, ale także do organizacji społecznych, samorządów lokalnych i innych instytucji czy w końcu do gospodarstw domowych.

Kierującym szpitalem zarządzanie ryzykiem najczęściej kojarzy się z jedną z metod finansowania skutków zdarzeń losowych albo wyrządzonych pacjentom szkód, czyli ubezpieczeniem. Kiedy rozważamy wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem w szpitalu, przede wszystkim zastanawiamy się nad tym, czy pozwoli to obniżyć koszty obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej podmiotu leczniczego. W kontekście tak postawionego celu należy rozważyć, czym dla szpitala jest ryzyko, czego należy się obawiać, a w konsekwencji – jakie działania należy podjąć, aby doprowadzić do zrealizowania się tego celu.

Przyjmując definicje za standardem ISO 31000, który jest przedmiotem niniejszej analizy¹, to właśnie cele stawiane przez kierownictwo danego przedsiębiorstwa są podstawowym elementem definicji pojęcia ryzyka i w konsekwencji zarządzania ryzykiem. Autorzy nowego standardu definiują ryzyko jako „wpływ niepewności na

---

¹ Polski Komitet Normalizacyjny, *PKN-ISO Guide 73. Zarządzanie ryzykiem. Terminologia*, Warszawa 2012, s. 11.

cele”, co oznacza, że inaczej będziemy postrzegać ryzyko, jeżeli skoncentrujemy się na osiągnięciu dodatniego wyniku finansowego, a inaczej, jeżeli celem będzie redukcja kosztów, np. obniżenie składki za ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej. Jednocześnie standard ISO 31000 – dość kontrowersyjnie – utożsamia niepewność ze stanem „braku informacji związanej ze zrozumieniem lub wiedzą na temat zdarzenia, jego następstw i prawdopodobieństwa”. To pokazuje, że kluczowym elementem w zrealizowaniu postawionych celów jest pozyskanie odpowiedniej ilości informacji.

W działalności każdego podmiotu, który wykorzystuje ubezpieczenie jako ewentualny sposób finansowania skutków zdarzeń losowych, dochodzi do swego rodzaju dychotomii. Z jednej strony jest to ocena ryzyka przez zakład ubezpieczeń, a z drugiej indywidualne postrzeganie zagrożeń przez zarządzających albo pracowników szpitala. Zakład ubezpieczeń dokonuje oceny ryzyka poprzez parametryzację, czyli posługiwanie się informacjami statystycznymi w zakresie np.: wartości średniej roszczenia, dominanty, mediany, odchyłeń standardowych czy współczynnika zmienności. Jednak najczęściej, w sposób dość swobodny, ubezpieczyciele posługują się wskaźnikiem szkodowości losowej, szkodowości finansowej, częstości wypadków ubezpieczeniowych, rozszerzalności wypadków losowych, intensywności działania wypadków losowych czy kosztów obsługi ubezpieczenia, w szczególności kosztów likwidacji szkód.

Przykładowo szpitale w odniesieniu do zagrożeń związanych z odpowiedzialnością cywilną za błędy medyczne analizują swoją działalność na podstawie niewielkiej liczby ewentualnych roszczeń, a w konsekwencji odszkodowań, w stosunku do ogółu zakresu i liczby podejmowanych czynności medycznych. Równie często analiza ta polega na porównywaniu w tym zakresie macierzystego szpitala z innymi jednostkami. Ubezpieczyciel z kolei wysokość założonych rezerw na wniesione roszczenia oraz wysokość wypłaconych odszkodowań będzie odnosił do wysokości zainkasowanej składki. W efekcie występuje duża różnica między subiektywną oceną zagrożeń dokonaną przez zarządzających szpitalem a oceną pracowników i menedżerów w zakładach ubezpieczeń. Ci pierwsi uważają, że występujące roszczenia z tytułu błędów medycznych są stałym elementem działalności szpitala i stanowią niewielki odsetek faktycznie podejmowanych działań leczniczych; drudzy zaś nie chcą przyjmować do ubezpieczenia szpitala, którego szkodowość pochłania znaczną część składki lub nawet jej wielokrotność. Kalkulują wtedy ryzyko jako wysokie, co daje odzwierciedlenie co najmniej w postaci wysokiej składki. Wprowadzenie zarządzania ryzykiem w szpitalu, które będzie zintegrowane z innymi działaniami, może przyczynić się do lepszej jego oceny zarówno przez krajowe, jak i zagraniczne zakłady ubezpieczeń.

Dodatkowo jednak sprawę postrzegania ryzyka przez poszczególne strony (szpitale – zakłady ubezpieczeń) komplikuje konieczność zawarcia określonych umów ubezpieczenia, czyli występowanie ubezpieczeń obowiązkowych na warunkach ustalonych przez ustawodawcę. W takiej sytuacji pojawia się pokusa wykorzystania przymusu ubezpieczenia do stawiania wygórowanych żądań cenowych (wysoka

składka ubezpieczeniowa), tym bardziej że formuła obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotu leczniczego nie jest atrakcyjna dla rynku ubezpieczeniowego, co w konsekwencji daje bardzo ograniczoną podaż ubezpieczycieli, ograniczając wręcz z monopolem.

2. Metody zarządzania ryzykiem

W efekcie prac teoretycznych i wykorzystania praktycznych aplikacji w omawianym zakresie stworzono określone standardy i dokumenty, które pozwalają ujednoczyć podejmowane działania. Zastosowanie odpowiedniego standardu zarządzania ryzykiem niesie dla interesariuszy określony walor, nie tylko praktyczny, ale także ideowy. Do najpopularniejszych standardów zarządzania ryzykiem zaliczamy: a) model amerykański – COSO II (koncentracja na identyfikacji określonych działań oraz zapewnienie realizacji określonych celów – najczęściej finansowych); b) model australijsko-nowozelandzki AS/NZS 4360:2004 (działania zgodnie z istniejącą kulturą w organizacji); c) model europejski – FERMA (Federation of European Risk Management Associations), który koncentruje się na procedurze, oraz d) ISO 31000, zapewniający większy uniwersalizm w podejmowanych działaniach.

Omawiany w poniższym artykule standard ISO 31000 wręcz idealnie wpisuje się w koncepcję zintegrowanego zarządzania ryzykiem. Standard ten zawiera liczne powiązania między zarządzaniem ryzykiem a zarządzaniem całą organizacją (szpitalem). To powiązanie może dotyczyć zarówno strategicznych, jak i operacyjnych obszarów działalności (np. wysokość kosztów ubezpieczenia). W literaturze podkreśla się, że zarządzanie ryzykiem ma wpływ na sprawność funkcjonowania i bezpieczeństwo organizacji oraz na podejmowanie decyzji². W efekcie funkcjonujące w szpitalu zasady zarządzania jakością, prowadzenia dokumentacji medycznej czy analizy zdarzeń niepożądanych mogą stać się składową odpowiednio zdefiniowanego procesu zarządzania ryzykiem.

Skuteczne zarządzanie ryzykiem według standardu ISO 31000 powinno opierać się na zrozumieniu kilku elementarnych zasad. Przykładowo takiej, że zarządzanie ryzykiem jest częścią wszystkich procesów organizacji, ma istotny wpływ na podejmowane decyzje i powinno być ciągłym, systematycznym procesem. Należy podkreślić, że nieodzownym elementem tego procesu jest wzajemna komunikacja pomiędzy poszczególnymi grupami/częściami składowymi organizacji (szpitala), co na poniższym grafie zobrazowano jako etap „komunikacji i konsultacji”.

---

² R. Wróblewski, *Zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Administracja i Zarządzanie, 2011/90, s. 29.

Prowadzenie dokumentacji medycznej

W publikacji przedstawiono problematykę dotyczącą dokumentacji medycznej z perspektywy prawnej, jak i zarządczej, z uwzględnieniem zagadnień ubezpieczeniowych oraz kwestii sądowo-lekarskich. Autorzy szczegółowo omówili specyfikę postępowania przed wojewódzkimi komisjami do spraw zdarzeń medycznych oraz standardy akredytacyjne.

Nowe wydanie zostało poszerzone o:

- omówienie problematyki elektronicznej dokumentacji medycznej, stanowiącej nowy, istotny obowiązek podmiotów leczniczych, wynikający ze zmian wprowadzonych ustawą z 28.04.2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia;
- informacje dotyczące udostępniania dokumentacji medycznej związane z wejściem w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO) oraz nowelizacją ustawy z 6.11.2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

Książka przeznaczona jest dla osób zarządzających podmiotami leczniczymi, a także prawników zajmujących się sprawami dotyczącymi problematyki odpowiedzialności cywilnej podmiotów leczniczych oraz praw pacjenta, członków komisji wojewódzkich do spraw zdarzeń medycznych oraz osób dokonujących fachowej oceny podmiotów leczniczych.

Marcin Śliwka – doktor nauk prawnych; prezes Centrum Zarządzania Ryzykiem Medycznym MedRisk; wykładowca; specjalizuje się w prawie cywilnym i medycznym; współpracuje z organizacjami międzynarodowymi zajmującymi się ochroną praw pacjenta; autor ponad 100 opracowań poświęconych problematyce prawno-medycznej.

Monika Urbaniak – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, kierownik Katedry Prawa Medycznego, Organizacji i Zarządzania w Opiece Zdrowotnej oraz Zakładu Prawa Medycznego na tym Uniwersytecie; radca prawny; specjalizuje się w prawie medycznym oraz prawie konstytucyjnym; autorka ponad 100 publikacji naukowych.

9 788381 249720 W02P01

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 129 ZŁ (W TYM 5% VAT)

ISBN 978-83-8124-972-0

9 788381 249720

Wolters Kluwer